

Inhoud

Inleiding	9
1 Onderzoek en de onderzoekskwestie	13
1.1 Inleiding	13
1.2 Kenmerken van praktijkonderzoek	14
1.3 Het ontwikkelen van een visie op een probleem uit de praktijk	16
1.4 De geschiktheid van een probleem voor onderzoek	19
1.5 Komen tot een eerste beschrijving van de onderzoekskwestie	20
1.6 Functies van de onderzoekskwestie	21
1.7 Doel van je praktijkonderzoek geeft de relevantie aan	23
1.8 Criteria voor een goede onderzoekskwestie	24
1.9 Opdrachten	27
2 Onderwerp kiezen en de onderzoekskwestie verhelderen	31
2.1 Inleiding	31
2.2 Als je nog geen idee hebt	31
2.3 Vervolgkeuze op basis van soort praktijkonderzoek	34
2.4 Handreikingen om je onderzoekskwestie te verhelderen	37
2.5 Opdrachten	45
3 De hoofdvraag en deelvragen	47
3.1 Inleiding	47
3.2 Functies van de hoofdvraag	47
3.3 Criteria voor een goede hoofdvraag	48
3.4 Functies van de deelvragen	54
3.5 Manieren om aan deelvragen te komen	55
3.6 Criteria voor goede deelvragen	61
3.7 Opdrachten	63
4 Gebruik van de literatuur bij praktijkonderzoek	67
4.1 Inleiding	67
4.2 Functies van de literatuur bij praktijkonderzoek	67
4.3 Bruikbare literatuur vinden	70
4.4 Beschikbare bronnen	75
4.5 Verantwoording van de literatuur	78
4.6 Opdrachten	83

5	Werken met een opdrachtgever, gedragscode en het onderzoeksverslag	87
5.1	Inleiding	87
5.2	De onderzoekskwestie en de opdrachtgever	88
5.3	Strategie voor afspraken met de opdrachtgever	90
5.4	Onderzoeksethiek: belangen van de onderzochte personen en organisaties	92
5.5	Wat hoort thuis in het onderzoeksverslag?	94
5.6	Oprachten	98
Bijlage 1	Uitwerking opdrachten	103
Bijlage 2	Vaktijdschriften Social Work	119
	Literatuur	123
	Begrippenlijst	125
	Trefwoordenregister	131
	Dankwoord	133
	Over de auteur	135

Inleiding

De onderzoekskwestie bij praktijkonderzoek is de beschrijving van een afgebakend vraagstuk dat is verbonden met de beroepspraktijk. Met praktijkonderzoek, ook wel aangeduid als praktijkgericht onderzoek, is bedoeld 'onderzoek dat is geworteld in de beroepspraktijk en dat bijdraagt aan de verbetering en innovatie van die beroepspraktijk' (zie Butter & Verhagen, 2014, p. 12).

De vraag is nu hoe je dat vraagstuk zodanig afbakt dat het onderzoekbaar is. Een goede afbakening verkrijg je door te focussen. Dat wil zeggen: door het vraagstuk toe te spitsen op één of een paar kanten van een in de beroepspraktijk gesignaleerd gebeuren waar je meer over wilt weten. Zo voorkom je dat je overbodige zaken gaat onderzoeken en kun je heel gericht aan de slag gaan. Bij het opzetten van een onderzoek is die afbakening vaak een eerste struikelblok, maar als een afbakening ontbreekt, kan dat in de onderzoekskwestie een lastige handicap worden. Dat is jammer, onnodig en reden te meer om aandacht te besteden aan wat er wel en niet in de onderzoekskwestie thuishoort. Tot het afbakenen behoort ook het opstellen van een hoofdvraag en deelvragen op basis van de onderzoekskwestie. Daarmee heb je de focus van je onderzoek af. Dat alles doen we in dit boek.

De titel *Voor het onderzoek* is dubbel bedoeld. De onderzoekskwestie gaat uiteraard *vooraf* aan het daadwerkelijke onderzoek en is *ten behoeve van* het onderzoek.

Uit een goede onderzoekskwestie is op te maken:

- waaruit het vraagstuk voor de beroepspraktijk bestaat;
- wat de actualiteit is van het onderzoek voor de beroepspraktijk;
- wat de focus (invalshoek) is van het onderzoek;
- wat het doel is van het onderzoek, dat wil zeggen: het belang ervan voor de beroepspraktijk;
- wat je hoofdvraag en deelvragen kunnen zijn.

Dit boek is bedoeld voor studenten HSAO, in het bijzonder Social Work. De vraagstukken die in dit boek aan de orde komen, zijn ontleend aan dit vakgebied. De aanwijzingen die we geven, zijn gebaseerd op ervaring met het begeleiden van studenten Social Work bij het uitvoeren van praktijkonderzoek. Eigenlijk kan iedereen die worstelt met het in kaart brengen van de onderzoekskwestie, zijn voordeel doen met dit boek. De voorbeelden laten zich gemakkelijk naar andere settingen vertalen.

Wat mag je verwachten als je dit boek gebruikt?

Bedenk dat het een lastig punt voor jou als onderzoeker kan zijn om van een vraagstuk uit de beroepspraktijk een onderzoekbare kwestie te maken. Daarom draait het in dit boek vooral om de vraag hoe je een vraagstuk onderzoekbaar maakt. We willen je daarbij helpen door je te leren inperken (focus aanbrengen), objectief (met enige afstand) en expliciet (duidelijk/helder) te zijn. Daarnaast leer je hoe je een in principe goed doordachte onderzoekskwestie formuleert. Daarmee beschik je over de juiste ingrediënten voor een duidelijk afgebakend onderzoek dat voor jou en de beroepspraktijk interessant is. Kortom: je kunt dan een onderzoek doen waar je vanaf het begin grip op hebt!

Wat komt er in dit boek aan de orde?

In het kort is de inhoud als volgt. Allereerst hebben we het over praktijkonderzoek en fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Wat is het verschil tussen beide? Daarna staan we stil bij de vraag waarom je onderzoek leert doen op een hbo-opleiding. Vervolgens komt de onderzoekskwestie aan de orde. Wat is een onderzoekskwestie en wat hoort er wel en niet in thuis? Dit alles is te lezen in hoofdstuk 1. Vervolgens gaan we een stapje terug. In hoofdstuk 2 bespreken we manieren waarop je aan een onderzoeksonderwerp kunt komen en van daaruit een beschrijving van de onderzoekskwestie opstelt. Bij het doen van onderzoek moet je je altijd beperken. Je kunt nu eenmaal niet alles onderzoeken. Dat doe je door te focussen. Je perkt dan de kwestie in door een bepaalde kant eruit te lichten. Door te werken met een hoofdvraag en deelvragen zorg je voor nog meer focus. Daarmee maak je duidelijk wat je precies gaat onderzoeken en wat je buiten beschouwing laat. Over deze concretisering van het onderzoek lees je in hoofdstuk 3. Voor goed onderzoek is het altijd nodig om vakliteratuur te raadplegen. Dat begint al bij het beschrijven van de onderzoekskwestie, maar ook in andere fasen van het onderzoek is het belangrijk om te kijken of er ander onderzoek is gedaan dat voor jou van belang is. In hoofdstuk 4 besteden we aandacht aan strategieën om relevante literatuur te vinden en aan de manier waarop je daarmee omgaat en ernaar verwijst. Tot slot bespreken we in hoofdstuk 5 de relatie met de opdrachtgever. Hoe onderhoud je een goede relatie met de opdrachtgever en hoe kom je tot overeenstemming over de onderzoekskwestie? In dit hoofdstuk besteden we ook aandacht aan de onderzoeksethiek en de manier van rapporteren in relatie tot de onderzoekskwestie. Veel aandacht is er – in de vorm van een speciale opdracht – verder voor het gebruik van de vaktijdschriften (in bijlage 2 staat een overzichtslijst).

Hoe werk je met dit boek?

Aan het einde van elk hoofdstuk staan *opdrachten* waarmee je kunt kijken of je de stof begrijpt. De opdrachten bieden ook de mogelijkheid om op een praktische manier te oefenen. In bijlage 1 vind je de *uitwerkingen*. Daarmee kun je jouw eigen uitwerkingen vergelijken. In de *kaders* die in elk hoofdstuk zijn opgenomen vind je voorbeelden, adviezen en ervaringen van studenten. Elk hoofdstuk bevat bij wijze van samenvatting een *checklist*. Deze checklists zijn gebaseerd op ervaringen met het begeleiden van studenten bij het uitvoeren van een praktijkonderzoek. We geven daarbij ook aan wat je beter niet kunt doen, bijvoorbeeld omdat je dan het onderzoek onnodig ingewikkeld maakt of omdat je het onderzoek richt op een vraag die je niet goed met onderzoek kunt beantwoorden. We raden je aan om deze checklists te zien als suggesties voor wat je beter kunt doen, of laten, niet als een lijst vol met ge- en verboden. Aanvullingen op het boek staan op de website www.voorhetonderzoek.nl. Daar vind je onder andere heel gedetailleerd beschreven hoe je literatuur kunt verantwoorden plus enkele teksten waarin wat uitgebreider wordt ingegaan op de onderzoekskwestie als onderdeel van het onderzoeksscript, de plaats van de onderzoekskwestie in het onderzoek en over de voorlopigheid van de onderzoekskwestie.

Rest ons je succes toe te wensen in de boeiende, maar ook wel eens chaotische onderneming van het onderzoek doen. Als laatste bemoediging willen we nog zeggen dat een beetje chaos een goed teken is als je net begint met het formuleren van de onderzoekskwestie. Zonder dat kom je haast niet verder!